

Sygn. akt III USK 548/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania Szpitala nr [...] im. [...] w R.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
z udziałem W. J. i A. R.
o ustalenie podstawy wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 29 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 197/19, III AUz 30/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 11 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie (organ rentowy) ustalił wysokość podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i ubezpieczenie zdrowotne dla W. J. (za okres od stycznia 2013 r. do sierpnia 2014 r.), K. N. (za okres od grudnia 2014 r. o grudnia 2015 r.), A. R. (za okres od stycznia 2013 r. do grudnia 2015 r.), K. H. (za grudzień 2015 r.) i P. M. (za styczeń 2013 r.) z tytułu zatrudnienia w Szpitalu Nr [...] im. [...] w R. (płatnik, odwołujący

się), przy uwzględnieniu przychodów ze stosunku pracy łączącego pracowników z płatnikiem oraz przychodów wynikających z umów o udzielenie zamówienia na świadczenia zdrowotne zawartych przez płatnika z NZOZ w S.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 19 grudnia 2018 r. (sygn. akt IV U 928/18) oddalił odwołania płatnika, nie obciążając go kosztami zastępstwa procesowego pozwanego organu rentowego. Sąd Okręgowy ustalił, że W. J., K. N., A. R., K. H. i P. M., w okresach objętych zaskarżonymi decyzjami jako pracownicy (lekarze) Szpitala Nr[...] im. [...] w R. byli objęci obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, a odwołujący się jako płatnik zgłaszał każdego z nich do ubezpieczeń społecznych, deklarował i opłacał składki. Podstawą wymiaru deklarowanych składek było wypłacane przez odwołującego się wynagrodzenie. Sąd pierwszej instancji ustalił, że płatnik zawarł 17 umów o udzieleniu zamówienia na świadczenia zdrowotne z NZOZ w S.. W wykonywaniu tych umów NZOZ w S. zawierał z kolei umowy o świadczenie usług między innymi z pracownikami płatnika objętymi zaskarżonymi decyzjami organu rentowego. Pracownicy ci zawierali te umowy w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej. Usługi świadczone na ich podstawie wykonywali poza czasem pracy obowiązującym w ramach umowy o pracę. Umowy zawarte z NZOZ pracownicy płatnika wykonywali na terenie Szpitala Nr [...] im. [...] w R.. Korzystali z pomieszczeń, sprzętu i wyposażenia szpitala.

Opierając się na powyższych ustaleniach, Sąd Okręgowy w Rzeszowie uznał odwołania płatnika za nieuzasadnione. Sąd pierwszej instancji uznał, że art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm., ustawa systemowa) rozszerza pojęcie pracownika i ma pełne zastosowanie do wskazanych w zaskarżonych decyzjach ubezpieczonych, ponieważ pomimo zawartych przez nich umów z NZOZ w S., ostatecznym beneficjentem ich pracy był i tak pracodawca to jest Szpital Nr [...] im. [...] w R., który m.in. miał obowiązek zapewnić pacjentom szpitala właściwą całodobową opiekę lekarską na oddziałach szpitalnych, na których pracowali ci pracownicy. W ramach tych umów pracownicy odwołującego się wykonywali – jako zleceniobiorcy podmiotu trzeciego - prace zbliżone co do rodzaju z tymi świadczonymi przez nich w oparciu o umowy pracę, a także przy użyciu sprzętu i

środków pracodawcy. Ich wynagrodzenia z tytułu świadczenia umów pochodziły ostatecznie ze środków publicznych przekazywanych przez NFZ płatnikowi (szpitalowi) a następnie - za jego pośrednictwem - podwykonawcy to jest NZOZ w S.. Sąd pierwszej instancji uznał, że treść umów łączących lekarzy-pracowników płatnika z NZOZ w S. jak też sposób ich wykonywania przemawiają za uznaniem, że były to w istocie umowy o świadczenie usług, co do których stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego o zleceniu, a tego rodzaju umowa jest przewidziana w dyspozycji art. 8 ust. 2 ustawy systemowej. W konsekwencji Sąd Okręgowy w Rzeszowie uznał, że stosownie do art. 4 pkt 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to odwołujący się był płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne wymienionych na wstępie pracowników, przy podstawie wymiaru uwzględniającej nie tylko wynagrodzenie pracownicze ale także przychód uzyskany przez pracowników odwołującego się z umów cywilnoprawnych zawartych z NZOZ w S. (art. 18 ust. 1 i ust. 1a ustawy systemowej).

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z 29 czerwca 2021 r., III AUa 197/19 oddalił apelację płatnika, przyjmując za niesporne okoliczności faktyczne sprawy, której istota sprowadzała się do rozstrzygnięcia o wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników płatnika, którzy w okresie obowiązywania zawartych pomiędzy płatnikiem (szpitalem) a Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w S. umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, poza godzinami pracy u płatnika za to w ramach umów zawartych przez nich z wyżej wymienionym NZOZ wykonywali pracę przy użyciu sprzętu i materiałów swojego pracodawcy oraz w miejscu świadczenia przez nich pracy w ramach stosunku pracy.

W świetle literalnego brzmienia art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie ma znaczenia, czy wykonywana na rzecz swojego pracodawcy w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z podmiotem trzecim praca jest taka sama jak ta świadczona w ramach stosunku pracy czy też zupełnie odmienna (choć w przypadku lekarzy trudno dopatrzeć się jakichkolwiek różnic skoro dyżury medyczne, jakkolwiek ze swej istoty odmienne od pracy świadczonej w normalnych godzinach pracy na oddziale, mogą być przecież także pełnione w ramach stosunku pracy). Jedyne istotne jest to, aby finalny rezultat tej pracy przypadłał

pracodawcy, a tak rzecz się miała w odniesieniu do pracy ubezpieczonych świadczonej przez nich w ramach umów z NZOZ w S.. Odnosząc się z kolei do twierdzenia skarżącego jakoby fakt wykonywania przez ubezpieczonych jako przedsiębiorców pracy w ramach umów z ww. NZOZ, wykluczał możliwość zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, Sąd Apelacyjny zauważył, że stosownie do art. 9 ustawy systemowej w takiej konfiguracji (przy wysokości wynagrodzeń za pracę przewyższającej wynagrodzenie minimalne) pierwszeństwo ma pracowniczy tytuł ubezpieczenia społecznego, a omawiany przepis nawiązuje właśnie do tego tytułu. Tak więc okoliczność, że ubezpieczeni prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą nie przekreśla ich statusu jako pracowników Szpitala. Niezależnie od tego trudno też uznać, aby w takiej sytuacji praca ubezpieczonych mogła być uznana za rynkową usługę medyczną świadczoną w ramach indywidualnej praktyki lekarskiej (tak też zresztą wprost w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 370/16, LEX nr 2357398, jaki zapadł w analogicznym stanie faktycznym).

Z kolei gdy idzie o charakter umów zawieranych przez pracowników odwołującego się z NZOZ w S., w ocenie Sądu drugiej instancji w świetle art. 132 pkt 3 i art. 133 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych niedopuszczalne jest zawarcie umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z lekarzem (pielęgniarką) pracownikiem szpitala jako podwykonawcą czy subpodwykonawcą umowy z NFZ (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., I UK 182/15, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2015 r., I UZ 3/15). W tej sytuacji Sąd Okręgowy mógł przyjąć, że rzeczywista treść zobowiązania łączącego płatnika z podmiotem trzecim oraz pracownikami-zleceniobiorcami zatrudnionymi przez podmiot trzeci jako podwykonawcy odpowiadała umowie o świadczenie usług, która z kolei wprost jest objęta dyspozycją art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. W konsekwencji zaś takiej – uprawnionej – kwalifikacji prawidłowe było uznanie odwołującego się za płatnika składek (art. 4 pkt 2a ustawy systemowej) zarówno od sumy przychodów ubezpieczonych uzyskanych z umów o pracę jak i z umów cywilnoprawnych zawartych z NZOZ w S. (art. 18 ust. 1 i ust. 1a ww. ustawy).

Sąd Apelacyjny odnotował również, że ugruntowana linia judykacyjna Sądu Najwyższego dotycząca wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej spowodowała, że Trybunał Konstytucyjny nie znalazł podstaw do przyjęcia do rozpoznania skarg opartych na zarzucie naruszenia tego przepisu (postanowienia Trybunału z dnia 12 czerwca 2013 r., Ts 338/11 i 5 kwietnia 2016 r., Ts 325/15), a ostatnio w wyroku z dnia 13 maja 2021 r., K 15/16 (OTK-A 2021/29) Trybunał Konstytucyjny wprost stwierdził, że art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest zgodny z zasadą poprawnej legislacji wyprowadzoną z art. 2 Konstytucji RP.

Płatnik zaskarżył wyrok Sądu drugiej instancji skargą kasacyjną w części dotyczącej W. J. oraz A. R.. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał się na jej oczywistą zasadność. Zdaniem płatnika Sąd drugiej instancji rażąco naruszył przepisy prawa materialnego i procesowego oraz zignorował stanowisko i zarzuty odwołującego się, uznając, że zainteresowani jako przedsiębiorcy są w rzeczywistości pracownikami odwołującego się, pomimo że prowadzili działalność gospodarczą w sposób zorganizowany, zarobkowy, wykonując ją we własnym imieniu, w sposób ciągły i dla podmiotów także innych niż odwołujący się, co stanowi naruszenie podstawowych zasad swobody umów i wolności prowadzenia działalności gospodarczej. Równocześnie płatnik podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne polegające na zbadaniu potencjalnej niezgodności z Konstytucją RP art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej, który zastosował Sąd *a quo* w sytuacji, gdy przepis ten pozbawia odwołującego się konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy. Tym samym zachodzi konieczność wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją RP powyższego przepisu, który w przypadku uznania, go za niekonstytucyjny spowoduje uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od skarżącego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżący wskazał na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Należy zatem zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Podkreślić przy tym należy, że naruszenie przepisów postępowania podlega ocenie kasacyjnej uwzględniającej treść art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., który za uzasadnioną podstawę kasacyjną uznaje tylko takie naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 r., III USK 541/21 i powołane tam orzecznictwo). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i

doszukiwania się ich znaczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 r., III USK 541/21 i powołane tam orzecznictwo).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia, ograniczając się do powołania ogólnikowych twierdzeń.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni podziela zapatrywania wyrażone w uzasadnieniu postanowienia tego Sądu z 6 września 2022 r., III USK 541/21, w zakresie *meritum*, wokół którego osadzone są twierdzenia o oczywistej zasadności skargi (że zainteresowani jako przedsiębiorcy podlegali ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu, a nie ubezpieczeniom pracowniczym z tytułu zatrudnienia w Szpitalu). Kwestia ta była przedmiotem wypowiedzi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 370/16 (LEX nr 2357398), który podkreślił, że błędne jest założenie, że działalność gospodarcza jest wyłączona z zakresu zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, bo przepis ten podmiotowo odnosi się tylko do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 4 (zleceniobiorców), a nie do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 5 (prowadzących działalność gospodarczą). Podniesione w tym zakresie argumenty są na tyle ewidentne i przekonujące, że nie ma żadnych podstaw, by uznać skargę kasacyjną w niniejszej sprawie za oczywiście uzasadnioną. Mianowicie Sąd Najwyższy zauważył, że istotą stosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest umowa zawierana przez pracownika z pracodawcą (lub z osobą trzecią), czego nie zmienia to, że pracownik występuje jako przedsiębiorca (samozatrudniony). Wykonywanie bowiem działalności gospodarczej wymaga zawarcia indywidualnej umowy przez prowadzącego działalność gospodarczą i dopiero ta umowa, a nie sama działalność, określa treść zobowiązania. Identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniach: z dnia 25 maja 2018 r., I UK 475/17 (LEX nr 2559396) oraz z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 472/21. Innymi słowy, zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej uzasadnia umowa (z pracodawcą lub osobą trzecią), na podstawie której pracownik wykonuje pracę, której beneficjentem jest pracodawca, a nie to w jakim charakterze pracownik zawiera taką umowę z osobą trzecią.

Z kolei przez istotne zagadnienie prawne, na które również powołuje się skarżący, należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności, zatem przedstawiany problem powinien dotyczyć kwestii prawnych budzących rzeczywiście istotne wątpliwości, których wyjaśnienie ma znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie mogą stanowić wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 r., III USK 541/21 i powołane tam orzecznictwo).

Przepis mający być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego (także w ramach istotnego zagadnienia prawnego) musi należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 r., III USK 541/21 i powołane tam orzecznictwo), gdyż nie może stanowić okoliczności uzasadniającej wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej konieczność rozstrzygnięcia problemu prawnego dotyczącego określonego przepisu, którego naruszenie nie jest podstawą tej skargi. Zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 r., III USK 541/21 i powołane tam orzecznictwo).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na potrzebę rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego płatnik powołał się na istnienie problemu prawnego dotyczącego art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej. Tymczasem w podstawach kasacyjnych nie został powołany art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego.

Ubocznie wyjaśnić należy, że przepis art. 15 zzs³ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem,

przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 stanowi, że jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w której apelację wniesiono przed dniem 7 listopada 2019 r. (w niniejszej sprawie 21 stycznia 2019), sąd drugiej instancji uzna, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, może skierować sprawę na posiedzenie niejawne, chyba że strona wniesie o przeprowadzenie rozprawy, a stosowny wniosek składa się w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. Innymi słowy, przepis przewiduje jedynie możliwość rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, gwarantując stronom możliwość sformułowania – wiążącego sąd – wniosku o przeprowadzenie rozprawy. W tym kontekście trudno dopatrywać się w tej szczególnej regulacji naruszenia konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy, uzasadniającej ewentualne wystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym o zbadanie legalności. Z akt sprawy wynika, że postanowienie z 25 stycznia 2021 r. o skierowaniu na posiedzenie niejawne na podstawie art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącego (k-177). Miał on zatem możliwość sformułować i złożyć wniosek o przeprowadzenie rozprawy w terminie określonym w art. 15 zzs³ ust. 2 tej ustawy. Tak więc gdyby nawet potraktować przedstawiony wywód jako uzasadnienie przyjęcia skargi ze względu na nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.), to przesłanka ta w sprawie nie zachodzi. Według art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania, wbrew swej woli, zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania (obrony swoich praw) w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie faktycznie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz czy mimo zaistnienia tych dwóch przesłanek, strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu wszystkich tych warunków można mówić o pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw rodzącym nieważność postępowania według art. 379 pkt 5 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 lipca 2012 r., II UK 336/11, LEX nr 1219508).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]

